

การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม The Development of Youth's Potentiality With Buddhadhamma In Phetchabun Province

พระครูสุชัยพัชรมงคล

Phrakhru Suchaiphacharamongkol

นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Students studying for Doctor of Public Administration Faculty of Social Science

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: suchai2021@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อศึกษาการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ 3) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 36 รูป/คน ได้ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 8 คน ได้ใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์โดยสภาพทั่วไปมีการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนใน 2 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

2. การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ดังนี้ 1) การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพด้วยตัวของเยาวชนเอง ประกอบด้วย การพัฒนาด้านอุปนิสัย การพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนาด้านสุขภาพร่างกาย และการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ 2) การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนจากครอบครัว ประกอบด้วย การพัฒนาด้านการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนาด้านสุขภาพร่างกาย การให้คำปรึกษาแก่เยาวชน การพัฒนาด้านจิตใจ 3) การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนจากโรงเรียน ประกอบด้วย การอบรมสั่งสอนของครู การพัฒนาด้านทักษะให้แก่เยาวชน การให้คำปรึกษาแก่เยาวชน การพัฒนาด้านจิตใจ

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม นำเสนอการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนใน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาด้านทักษะชีวิตเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงในอนาคตบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 2) การพัฒนาด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีบูรณาการกับหลักโยนิโสมนสิการและหลักสังคหวัตถุ 4 3) การพัฒนาความพร้อมในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพกับหลักภวนา 4

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, เยาวชน, พุทธธรรม

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the general condition of the potential development of youth in Phetchabun Province 2) To study the support for the development of youth's potential in Phetchabun Province 3) To study the model of the potential development of youth in Phetchabun Province with Buddhist principles. Research methodology is a qualitative research method to collect information Using In-Depth Interview 36 key informants/person The structured interview was used as a tool for data collection and focus group discussion for 8 people. Use the group discussion log as a tool for data collection and data analysis using the Content Analysis Technique. The findings of this research as follows:

1. Developing the potential of youth in Phetchabun Province, in general, there are two aspects of youth potential development: 1) academic, 2) moral and ethical development.

2. Supporting the potential development of youth in Phetchabun Province as follows: 1) Supporting the development of youth's potential by themselves, consisting of character development mental development of physical health and using time to benefit 2) Supporting the potential development of youth from their families, comprising the development of parenting development of physical health Youth Counseling mental development 3) Supporting the potential development of youth from schools, consisting of teacher training Skill development for youth Counseling mental development

3. A model for developing the potential of youth in Phetchabun province with the principles of Buddhism It presents the development of youth potential in 3 areas: 1) Development of life skills to cope with future changes integrated with the 4 principles of power 2) The development of technology skills integrated with the Yonisomanasikara and Sangahavatthu 4 principles 3) Developing readiness to work effectively integrated with Bhavana 4.

Keywords: potential development, youth, Buddhist morality

บทนำ

กระแสความเปลี่ยนแปลงแห่งโลกาภิวัตน์ส่งผลให้เยาวชนไทยขาดคุณธรรมศีลธรรมและจริยธรรม ทั้งที่สังคมไทยมีภูมิคุ้มกันทางพุทธศาสนามาช้านานนับว่าเป็นสังคมพุทธศาสนา สิ่งที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดคือ กระแสของวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปตามค่านิยมต่าง ๆ ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนได้รับผลกระทบอย่างมาก เนื่องจากเด็กและเยาวชนคือทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่ายิ่งเพราะเขาจะเจริญเติบโตขึ้นมามีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ หากเยาวชนไม่ได้รับการพัฒนาที่ดี จะก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมาย จากการสำรวจสถิติของเด็กและเยาวชนที่ดำเนินชีวิตอย่างไม่เหมาะสมจนเกิดเป็นคดีความที่ถูกดำเนินคดีไปแล้วในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา มีเด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีไปแล้วรวมทั้งสิ้น 36,573 คดี (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2558) ซึ่งปัญหาที่ตามมาไม่เพียงเท่านั้น ยังเกิดปัญหาอื่นอีกมากมาย หลังจากที่เยาวชนถูกดำเนินคดี คือเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีจะขาดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งนับว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม เหตุการณ์เช่นนี้ไม่ควรเกิดขึ้นในสังคมไทยซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ อย่างไรก็ตามปัญหาต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นได้หลายสาเหตุ เช่นพื้นฐานทางสังคม ปัญหาครอบครัว รายได้ของครอบครัว ทำให้เยาวชนไม่สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาที่มีคุณภาพได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น สังคมก็ได้แต่เฝ้ามองว่า จะมียุคหนึ่งที่เข้ามาแก้ไขปัญหาละเหล่านี้โดยตรง ในขณะเดียวกัน องค์กรสังคมก็มีบทบาทในการขัดเกลาเยาวชนให้ดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม โดยพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเปรียบเสมือนเกราะป้องกันไม่ให้เยาวชนดำเนินชีวิตในทางที่ผิด

จากการสำรวจข้อมูลสถิติสถานการณ์ทางวัฒนธรรมของเด็กและเยาวชนไทยในช่วงที่ผ่านมาพบปัญหาสำคัญ 6 ด้านหลัก ได้แก่ อันดับ 1 ปัญหาเยาวชนเสพยาติดมากถึง 2.7 ล้านคน อายุระหว่าง 15-19 ปี จำนวน 3 แสนคนต้องเข้ารับการบำบัด ส่วนเยาวชนอายุ 11 ปีจำนวน 7 คนเริ่มเสพยาบ้า และอายุ 7 ปีส่งยาบ้า อันดับ 2 ปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร จากสถิติพบว่า อายุต่ำกว่า 19 ปีลงมา ท้องถึงปีละ 1.5 แสนคน อันดับ 3 เด็กถูกละเมิดและกลั่นแกล้ง กระทำความรุนแรงโดยสื่อ อันดับ 4 การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ยุคใหม่ที่รักลูกแบบไม่ถูกทาง อันดับ 5 การเสพสื่ออนาจารผ่านสื่อออนไลน์ และอันดับ 6 การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เกิดนักดื่มหน้าใหม่ เพิ่มขึ้น 2.5 ล้านคน โดยอายุต่ำกว่า 20 ปี สามารถซื้อหาเครื่องดื่มได้เองถึงร้อยละ 98 ทุกวันนี้สื่อดิจิทัลโซเชียลมีเดียมีความสำคัญในชีวิตประจำวัน มีความน่าห่วง ทั้งเร็ว ลวง และหลอน มีตัวอย่างสถานการณ์ให้เห็นจากลูกบางคนขอเงินพ่อแม่ไปเติมเงินโทรศัพท์ เพื่อใช้ในการเล่นเกมออนไลน์ สถิติแม่ไวไฟเพิ่มขึ้นมา เมื่อปี 2558 เด็กตั้งท้องอายุน้อยสุดอยู่ ม.4 แต่วันนี้ที่น่าตกใจ เด็กประถมมีเพศสัมพันธ์กันในห้องน้ำของโรงเรียน เด็กมหาวิทยาลัยที่อยู่ตามหอพักอยู่ด้วยกันอย่างสามมีภรรยา มีการล่วงละเมิดทางเพศผ่านสื่อออนไลน์ ดังนั้นเราต้องตามโลกให้ทัน ต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้ได้ โดยที่ผ่านมามีบทบาทงานเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมจับมือกับกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) เป็นหลัก และต่อจากนี้ต้องจับมือทุกภาคส่วน โดยเฉพาะกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์(พม.) สภาวัฒนธรรม เครือข่ายเยาวชนอาสาสมัคร เครือข่ายครอบครัวที่มีอยู่ ทั่วประเทศ เพื่อขจัดสื่อร้าย ขยายสื่อดี และสร้างภูมิคุ้มกันสังคม (Thianthip Diawkee,2562)

ในเชิงคุณภาพนั้น เด็กและเยาวชนไทยกำลังเผชิญปัญหาในทุกด้าน เช่น ด้านร่างกาย เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร, ด้านจิตวิญญาณ เรื่องการยอมรับการคอร์รัปชันและวัตถุนิยม, ด้านสังคมอารมณ์ เรื่องการใช้ความรุนแรง และด้านการศึกษา เรื่องระดับสติปัญญาที่ต่ำกว่ามาตรฐาน จากการสำรวจระดับสติปัญญาเด็กนักเรียนไทย ในปี 2554 ของสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ รายงานว่าเด็กนักเรียนไทยทั่วประเทศมีคะแนนสติปัญญา (IQ) เฉลี่ยเท่ากับ 98.59 ซึ่งถือมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ามาตรฐานสากลที่(100) และมีการกระจายตัวในลักษณะที่มีเด็กนักเรียนที่ IQ ต่ำกว่าค่าปกติมากกว่ามาตรฐานสากล และพบว่าเด็กนักเรียนกลุ่มที่มี IQ ต่ำ ก็จะมีค่ามาก ในขณะที่เดียวกันเด็กนักเรียนที่ IQ สูงก็มีแนวโน้มจะสูงมาก หรืออธิบายได้ว่ามีช่องว่างของสติปัญญาระหว่างกลุ่มที่มีสติปัญญาดีกับกลุ่มที่มีปัญหาสติปัญญามาก โดยมีปัจจัยจากเรื่องของภาวะโภชนาการ, ปัจจัยจากตัวเด็กและปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมและการเลี้ยงดู และจากการวิจัยพัฒนาการเด็กแบบองค์รวมของเด็กไทยของสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก และเยาวชนผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ (2554) พบว่า ทักษะชีวิตเยาวชนไทยที่มีคะแนนค่อนข้างต่ำ 5 อันดับคือ 1.ความคิดสร้างสรรค์ 2.คิดวิเคราะห์ 3.แก้ปัญหา 4.ตระหนักในตนเอง และ 5.การจัดการอารมณ์ เมื่อเยาวชนขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหาทำให้ความสามารถในการวิเคราะห์และจัดการกับปัญหาของตนเองเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ซึ่งประเด็นเหล่านี้ก็สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เยาวชนกำลังเผชิญ คือ เด็กเรียนอ่อนกว่ามาตรฐาน, ปัญหาเรื่องเพศ, คุณธรรมจริยธรรม รวมถึงคุณลักษณะที่พึงมีเช่นเรื่อง ไม่เข้าใจหน้าที่ความรับผิดชอบของตน ไม่มีจิตสาธารณะ ไม่รู้จักตนเอง ไม่มีวินัย (มูลนิธิศุภนิมิตฯ, 2562)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น อันได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับสังคมอารมณ์ ด้านร่างกาย ด้านการศึกษา และด้านศีลธรรมจริยธรรมของเยาวชนหากไม่ได้รับการเยียวยาและหากเยาวชนเหล่านั้นเติบโตขึ้นด้วยสภาพจิตใจที่ขาดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผสมเข้ากับทักษะต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการผ่านจากเยาวชนเข้าสู่วัยทำงาน เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงปฏิเสธไม่ได้ว่าหากเยาวชนเราขาดคุณธรรมจริยธรรม คงไม่ต้องกล่าวถึงปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมา เป็นที่ทราบดีว่าเด็กและเยาวชนคืออนาคตของชาติ การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีศักยภาพพร้อมกับโลกและยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง ให้มาสู่เยาวชนคนรุ่นใหม่ที่ครอบครัว, ชุมชนและประเทศชาติหวังให้เป็นกำลังสำคัญในการขึ้นมาเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ก้าวไปกับศตวรรษแห่งการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรมด้วยเหตุที่ผู้วิจัยเป็นพระสงฆ์ภิกษุ และศึกษาวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ จึงเห็นว่าวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์สามารถบูรณาการเข้ากับการพัฒนาได้ ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดแนวทางการพัฒนาเยาวชนเพื่อให้ดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนาศักยภาพเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้กำหนดแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 36 รูป/คน ประกอบด้วย 1) ผู้นำทางพระพุทธศาสนา จำนวน 8 รูป, 2) ตัวแทนนักวิชาการ จำนวน 6 คน, 3) กลุ่มผู้บริหารการศึกษา จำนวน 5 คน, 4) ตัวแทนครู จำนวน 6 คน, 5) ตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 4 คน และ 6) ตัวแทนนักเรียนเยาวชน จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ใช้ แบบสัมภาษณ์ (Interview Questions) เป็นคำถามแบบมีโครงสร้าง (Structured interview questions) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม เป็นแบบสัมภาษณ์โดยใช้คำถามเหมือนกันทุกคน กล่าวคือคำถามต่างๆเป็นคำถามปลายเปิดที่ได้ถูกกำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์นั้นเป็นข้อคำถามที่แน่นอนเพื่อใช้ประกอบการสัมภาษณ์จะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกัน (Standardized Questionnaire) ที่มีลำดับขั้นตอนเหมือนกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 38 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามแบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการโดยคำรับรองของ ผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการสำรวจเชิงประจักษ์และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่างๆ ที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า และกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ส่วนในขณะการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญใช้เครื่องบันทึกเสียง อนึ่ง ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จึงมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1) ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรฯ ส่งถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์พร้อมกับเอกสารสรุปเนื้อหาตามหัวข้อการวิจัย ทำการนัดหมายวัน เวลา ที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ และไปดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น

2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสังเกตความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูป เพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใดผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 11รูป/คน จะใช้การสนทนากลุ่มแบบที่ไม่มีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการโดยคำรับรองของผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอให้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม ณ วัน เวลาที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่างๆ ที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า และกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ส่วนในขณะการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญใช้เครื่องบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพนิ่ง และเคลื่อนไหว รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ในวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2563 ณ ห้อง B 508 – B 509 ชั้น 5 อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

2) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้ว ไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการศึกษาต่างๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบ กล่าวคือการวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (major themes) ที่พบในข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลักมาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (sub-themes) และหัวข้อย่อย (categories) อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาซึ่งเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาที่มีรายละเอียดและมีการอ้างอิงโดยตรงเกี่ยวกับที่มาของข้อมูลไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าหรือข้อมูลทางเอกสาร

4) นำเสนอข้อมูลและข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบุรีด้วยหลักพุทธธรรม ให้ผู้ทรงคุณวุฒิโดยทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อนำมาพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ที่เป็นบทสรุป

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบุรีโดยสภาพทั่วไปมีการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนใน 2 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ ด้านการศึกษาโรงเรียนมีบรรยากาศการเรียนที่เหมาะสมและเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียน คุณครู ถ่ายทอดความรู้แก่ลูกศิษย์เต็มที่ ครูประจำชั้น ให้คำแนะนำและ

ส่งเสริมในด้านการศึกษาศึกษาและอาชีพ ได้ตามศักยภาพของเยาวชน การพัฒนาด้านนันทนาการที่มีลักษณะส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ สร้างแรงบันดาลใจ และสร้างแรงจูงใจให้กับเยาวชน 2) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เป็นความร่วมมือระหว่างกันทั้งบ้าน วัดและโรงเรียน บ้าน คือสถาบันครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้น วัด คือสถาบันทางศาสนาที่คอยอบรมตักเตือนเยาวชนให้ประพฤติไปในทางที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียน คือสถาบันการศึกษา ครูให้ความรู้ความเข้าใจ เสริมสร้างสติปัญญาให้กับเยาวชน พระสงฆ์ มีบทบาทในการอบรมสั่งสอน ในด้านศีลธรรม ให้เยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรม ให้รู้จักผิดชอบชั่วดี

2. การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในการสนับสนุนการพัฒนา ศักยภาพของเยาวชนนั้น พบว่า มีการสนับสนุนใน 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพด้วยตัวของเยาวชนเอง พบว่า มีการสนับสนุนการพัฒนา ศักยภาพของเยาวชนใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาด้านอุปนิสัย ส่งเสริมให้เกิดความตั้งใจเรียนและ หมั่นหาความรู้ให้ตนเอง มีความขยัน เอาใจใส่ ตั้งใจเรียน รู้จักหน้าที่ของตนเองมีความรับผิดชอบต่อตนเอง 2) การพัฒนาด้านจิตใจ ส่งเสริมให้เยาวชนต้องมีจิตใจที่ดีงาม 3) การพัฒนาด้านสุขภาพร่างกาย ส่งเสริมให้ เยาวชนมีการดูแลสุขภาพของตนเองให้สมบูรณ์แข็งแรง 3) การพัฒนาการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริม ให้เยาวชนมีการแบ่งเบาภาระงานในบ้านของพ่อแม่ มีศึกษาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องต่างๆ เช่น การศึกษาต่อ อาชีพในฝัน ทักษะด้านภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

2. การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนจากครอบครัว พบว่า การได้รับการสนับสนุน จากบุคคลในครอบครัว ซึ่งเป็นพ่อ แม่ พี่ น้อง หรือผู้ปกครอง โดยมีการสนับสนุนใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านอบรมเลี้ยงดู 2) ด้านสุขภาพร่างกาย 3) ด้านการให้คำปรึกษา คอยแนะนำการเรียนรู้อย่างดี 4) ด้านการพัฒนา ด้านจิตใจ ได้รับความต้องการและคอยเป็นกำลังใจ เป็นที่ปรึกษาที่ดี ให้กำลังใจ ชัดเจนเสียให้ความรักความ เอาใจใส่ ความอบอุ่น

3. การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนจากโรงเรียน ครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญรองจาก ผู้ปกครอง เปรียบเหมือนพ่อแม่คนที่สองคือ ครู มีการสนับสนุนใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการอบรมสั่งสอนของครู 2) ด้านการพัฒนาทักษะ มีการส่งเสริมให้มีการทำงานเป็นทีม 3) ด้านการให้คำปรึกษา เป็นผู้จุด ประกายเป็นผู้นำพาเยาวชนเดินไปข้างหน้า ให้โอกาสอย่างเสมอภาคทางความคิดและการแสดงออก สร้างแรงบันดาลใจให้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และ 4) ด้านการพัฒนาด้านจิตใจ มีการ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในสื่อ การสอนหรือในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกประเภท สร้างขวัญและกำลังใจ ความรู้สึกภูมิใจเป็นที่พึงได้

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม ในการ พัฒนาศักยภาพของเยาวชนนั้นผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบการพัฒนาตามหลักพุทธธรรมใน 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. การพัฒนาด้านทักษะชีวิตเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงในอนาคต แนวทางการพัฒนาทักษะ ชีวิตที่เยาวชนต้องมีเพื่อรับมือต่อการการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ได้แก่ 1) ทักษะการปรับตัวเข้ากับสังคม สภาพแวดล้อม สถานการณ์ 2) การรู้จักวางแผนอนาคตทั้งด้านการศึกษาและอาชีพ 3) การมีทัศนคติเชิงบวกต่อ ค่ายก้อง คำวิจารณ์ และความล้มเหลว 4) การตระหนักรู้ในตนเองถึงศักยภาพ, จุดแข็ง-จุดอ่อน และการ ปรับปรุงตนเองอยู่เสมอโดยการพัฒนาแบบองค์รวมร่วมกันทั้งด้านครอบครัว, โรงเรียน และตัวของเยาวชนเอง

ตรงกับหลักอิทธิบาท 4 คือ หนทางแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย **ฉันทะ** (ความพอใจ) คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆขึ้นไป **วิริยะ** (ความเพียร) คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง **จิตตะ** (ความคิด) คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป **วิมังสา** (ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง) คือ หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาไคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง

2. การพัฒนาด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี การพัฒนาความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีของเยาวชนด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีควรมีการส่งเสริมพัฒนาใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความทันสมัย 2) ด้านทัศนคติ 3) ด้านวิชาความรู้ ครูหรือผู้ทำหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาเยาวชน ควรมุ่งเน้นในหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของครูอาจารย์ต่อเยาวชนที่เป็นศิษย์ 2) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานของครูอาจารย์ต่อเยาวชนที่เป็นศิษย์ ในทางจิตวิทยาที่ดีครูรู้จักช่วยให้เด็กมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนมีความพึงพอใจในการเรียน 3) อัตถจริยา คือ การสงเคราะห์ต่อศิษย์ หรือการประพาสในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อศิษย์การบำเพ็ญประโยชน์ คือ 1) การทำตนให้เป็นคนมีประโยชน์ เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ 2) การทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ 4) สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย ด้วยเหตุที่เด็กแต่ละคนมีปัญหาที่แตกต่างกัน

3. การพัฒนาความพร้อมในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพื้นฐานการทำงานเริ่มส่งเสริมให้เยาวชนมีความรักงานที่จะทำก่อน ศึกษาขั้นตอนข้อมูล มีการวางแผน มีความรู้ และองค์ความรู้ในงานที่ทำ หากยังไม่มีประสบการณ์ทำงานสามารถเริ่มจากการขอฝึกงาน และศึกษางานพร้อมกับพยายามปรับปรุงงานที่ทำให้ดียิ่งขึ้น จากหลักการข้างต้นควรมีการบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ ภาวนา 4 ในการพัฒนาความพร้อมในการทำงาน ได้แก่ 1) กายภาวนา การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีการจัดทำโครงการส่งเสริมทักษะทางการกีฬาและการออกกำลังกาย 2. สีลภาวนา การปลูกฝังให้เด็กมีวินัยในตนเอง ซึ่งนอกจากจะส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต ได้รับการยอมรับ นับถือ 3. จิตภาวนา การฝึกอบรมจิตใจ การเสริมสร้างสมาธิให้กับเด็ก เพื่อเป็นการกระตุ้นพัฒนาการในเรื่องการตัดสินใจ และช่วยให้เด็กรู้จักหน้าที่ของตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสังเคราะห์และศึกษาข้อมูลการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรมสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์โดยสภาพทั่วไปมีการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนใน 2 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ ด้านการศึกษาโรงเรียนมีบรรยากาศการเรียนที่เหมาะสมและเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียน 2) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เป็นความร่วมมือระหว่างกันทั้งบ้าน วัดและโรงเรียน บ้าน คือสถาบันครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้น วัด คือสถาบันทางศาสนาที่คอยอบรมตักเตือนเยาวชนให้ประพฤติไปในทางที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียน คือสถาบันการศึกษา จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้อง

กับงานวิจัยของ **พรพรรณ ธรรมธาดา** (2559) ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานวิชาการมุ่งสู่การเสริมสร้างคุณภาพนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล 2) **การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม** เป็นความร่วมมือระหว่างกันทั้งบ้าน วัดและโรงเรียน บ้าน คือสถาบันครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้น วัด คือสถาบันทางศาสนาที่คอยอบรมตักเตือนเยาวชนให้ประพฤติไปในทางที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียน คือสถาบันการศึกษา ครูให้ความรู้ความเข้าใจ เสริมสร้างสติปัญญาให้กับเยาวชน พระสงฆ์ มีบทบาทในการอบรมสั่งสอน ในด้านศีลธรรม ให้เยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรม ให้รู้จักผิดชอบชั่วดี จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ดาบตำรวจไทยมณี ไชยฤทธิ์** (2558) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนตามหลักพุทธธรรมเพื่อสนับสนุนการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน” ผลการวิจัยพบว่า การฝึกฝนอบรมกรรมฐานทางพระพุทธศาสนาสามารถจะปรับเปลี่ยนจิตใจให้เกิดสุขภาพจิตใจที่ดี และความมั่นคงทางอุดมการณ์ที่หนักแน่น การฝึกสมาธิทำให้เกิดคุณภาพทางจิต เมื่อจิตมีความหนักแน่น มีความมั่นคงในกุศลธรรมทั้งหลายไม่ก่อให้เกิดความชั่วร้ายในจิตใจ และด้านปัญญา มุ่งส่งเสริมให้กับเจ้าหน้าที่ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก

2. การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ในการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนนั้น พบว่า มีการสนับสนุนใน 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพด้วยตัวของเยาวชนเอง พบว่า มีการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาด้านอุปนิสัย ส่งเสริมให้เกิดความตั้งใจเรียนและหมั่นหาความรู้ให้ตนเอง มีความขยัน เอาใจใส่ ตั้งใจเรียน รู้จักหน้าที่ของตนเองมีความรับผิดชอบต่อตนเอง 2) การพัฒนาด้านจิตใจ ส่งเสริมให้เยาวชนต้องมีจิตใจที่ดีงาม 3) การพัฒนาด้านสุขภาพร่างกาย ส่งเสริมให้เยาวชนมีการดูแลสุขภาพของตนเองให้สมบูรณ์แข็งแรง 3) การพัฒนาการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมให้เยาวชนมีการแบ่งเบาภาระงานในบ้านของพ่อแม่ มีศึกษาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องต่างๆ เช่น การศึกษาต่ออาชีพในฝัน ทักษะด้านภาษาต่างประเทศ เป็นต้น จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุดาภรณ์ อรุณดี** (2551) ได้วิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเยาวชนสู่ระดับโลกในศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษา การพัฒนาสมรรถนะเยาวชนตามหลักพุทธญาณวิทยา และรูปแบบการจัดการทักษะความรู้(รูปแบบ KSM Model)” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสมรรถนะเยาวชนจะต้องสร้างที่จิตใจ รู้จักตัวเอง รู้จักศักยภาพของตัวเองด้วยความรักความเมตตาที่มีออกมาจากภายใน ปัญญาสูงสุดจะเกิดขึ้นจากภายในตนเอง ไม่ได้เกิดขึ้นจากภายนอกหรือการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมภายนอกใดๆ

2. การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนจากครอบครัว พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัว ซึ่งเป็นพ่อ แม่ พี่ น้อง หรือผู้ปกครอง โดยมีการสนับสนุนใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านอบรมเลี้ยงดู 2) ด้านสุขภาพร่างกาย 3) ด้านการให้คำปรึกษา คอยแนะนำการเรียนรู้อย่างดี 4) ด้านการพัฒนาด้านจิตใจ รับรู้ความต้องการและคอยเป็นกำลังใจ เป็นที่ปรึกษาที่ดี ให้กำลังใจ ชักตักกำลังใจให้มีความรักความเอาใจใส่ ความอบอุ่นจากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **มนทกานต์ รอดคล้าย** (2561) ได้วิจัยเรื่อง “อิทธิพลของความรักความเข้าใจในครอบครัวต่อคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนไทย” การ

ส่งเสริมการให้ความรักความเข้าใจในครอบครัวอันจะช่วยเสริมสร้างผลผลิตหรือเด็กและเยาวชนที่มีคุณธรรม จริยธรรมอันเป็นสมาชิกของสังคมที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ในบริบทการเลี้ยงดูบุตรของสังคมไทยนั้นบุคคลในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นพ่อ แม่ พี่ น้อง หรือผู้ปกครอง ล้วนแล้วแต่มีส่วนสำคัญในการกล่อมเกลालีเลี้ยงดูทั้งสิ้น

3. การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนจากโรงเรียน ครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญรองจากผู้ปกครอง เปรียบเหมือนพ่อแม่คนที่สองคือ ครู มีการสนับสนุนใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการอบรมสั่งสอนของครู 2) ด้านการพัฒนาทักษะ มีการส่งเสริมให้การทำงานเป็นทีม 3) ด้านการให้คำปรึกษา เป็นผู้จุดประกายเป็นผู้นำพาเยาวชนเดินไปข้างหน้า ให้โอกาสอย่างเสมอภาคทางความคิดและการแสดงออก สร้างแรงบันดาลใจให้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และ 4) ด้านการพัฒนาจิตใจ มีการ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในสื่อการสอนหรือในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกประเภท สร้างขวัญและกำลังใจ ความรู้สึกรักอันเป็นที่พึงได้ จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุนีย์ ชัยสุขสังข์ (2557)** ได้วิจัยเรื่อง "กลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนทางเลือก" ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 1) ปฏิรูปการประเมินผล 2) ยกระดับการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ 3) สร้างความเป็นเลิศด้านการพัฒนาทางวิชาชีพ 4) ปรับกระบวนการทัศน์ด้านการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ 5) ปรับกระบวนการทัศน์ด้านการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนนั้นผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบการพัฒนาตามหลักพุทธธรรมใน 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. การพัฒนาด้านทักษะชีวิตเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงในอนาคต แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตที่เยาวชนต้องมีเพื่อรับมือต่อการการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ได้แก่ 1) ทักษะการปรับตัวเข้ากับสังคม สภาพแวดล้อม สถานการณ์ 2) การรู้จักวางแผนอนาคตทั้งด้านการศึกษาและอาชีพ 3) การมีทัศนคติเชิงบวกต่อคำยกย่อง คำวิจารณ์ และความล้มเหลว 4) การตระหนักรู้ในตนเองถึงศักยภาพ ซึ่งตรงกับหลักอิทธิบาท 4 คือ หนทางแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้น วิริยะ (ความเพียร) คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง จิตตะ (ความคิด) คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป วิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง) คือ หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาบุญรอด มหาวีโร (2558)** ได้วิจัยเรื่อง ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการกับอิทธิบาท 4 ผลที่ได้คือ บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจที่ ถูกต้อง ถูกวิธี มีประโยชน์ และถูกธรรม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จิตติมา พักเพียง (2558)** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาพรวม ซึ่งเป็นความเชื่อมโยงระหว่างการบริหารงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารตน หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารคน และหลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงาน

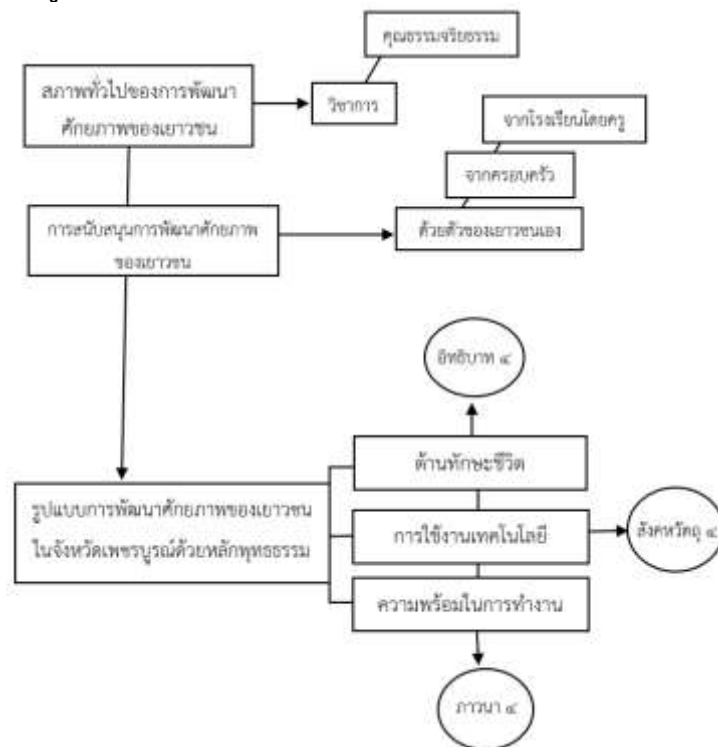

2. การพัฒนาด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี การพัฒนาความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีของเยาวชนด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีควรมีการส่งเสริมพัฒนาใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความทันสมัย 2) ด้านทัศนคติ 3) ด้านวิชาความรู้ ทั้งนี้ครูหรือผู้ทำหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาเยาวชน ควรมุ่งเน้นในหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของครูอาจารย์ต่อเยาวชนที่เป็นศิษย์ การให้ความสำคัญกับการพัฒนางานวิชาการเพื่อพัฒนาการสอนของตนเอง เช่น การจัดโครงการอบรม ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 2) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานของครูอาจารย์ต่อเยาวชนที่เป็นศิษย์ ในทางจิตวิทยาที่ดีครูรู้จักช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนมีความพึงพอใจในการเรียน 3) อัตถจริยา คือ การสงเคราะห์ต่อศิษย์หรือการประพฤตินิสัยที่เป็นประโยชน์ต่อศิษย์การบำเพ็ญประโยชน์ 4) สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอด้านเสมอปลาย ด้วยเหตุที่เด็กแต่ละคนมีปัญหาที่แตกต่างกัน

3. การพัฒนาความพร้อมในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ ภาวนา 4 ในการพัฒนาความพร้อมในการทำงาน ได้แก่ 1) กายภาวนา การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2. สีลภาวนา การปลูกฝังให้เด็กมีวินัยในตนเอง ซึ่งนอกจากจะส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต ได้รับการยอมรับ นับถือ 3. จิตภาวนา การฝึกอบรมจิตใจ การเสริมสร้างสมาธิให้กับเด็ก เพื่อเป็นการกระตุ้นพัฒนาการในเรื่องการตัดสินใจ และช่วยให้เด็กรู้จักหน้าที่ของตนเอง ได้แก่ (1) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน (2) จัดกิจกรรมฟัง-เล่นดนตรี ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วีรชัย ศรีหาพล (2556)** ได้วิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้แนวพุทธธรรม” ผลการวิจัยพบว่า การนำพุทธธรรมมาประยุกต์เป็นแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โดยผ่านชุดกิจกรรมมีศีลวัตรขจัดกุศล และชุดกิจกรรมปฏิบัติตนให้งานประณีต

องค์ความรู้การวิจัย

1. องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรมสรุปสาระสำคัญขององค์ความรู้เป็นประเด็นได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์โดยสภาพทั่วไปมีการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนใน 2 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ ส่งเสริมในด้านการศึกษาระดับและอาชีวศึกษา ได้ตามศักยภาพของเยาวชน การพัฒนาด้านนันทนาการที่มีลักษณะส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ สร้างแรงบันดาลใจ และสร้างแรงจูงใจให้กับเยาวชน 2) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ต้องเป็นความร่วมมือระหว่างกันทั้งบ้าน วัด และโรงเรียน บ้าน คือสถาบันครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้น วัด คือสถาบันทางศาสนาที่คอยอบรมตักเตือนเยาวชนให้ประพฤติไปในทางที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม

2. การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์นั้นมีการสนับสนุนจาก 3 ปัจจัยหลักได้แก่ 1) การสนับสนุนจากครอบครัว ในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนเป็นอันดับแรกในการสนับสนุนการศึกษาและความสามารถของเยาวชน เนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง 2) การสนับสนุนจากโรงเรียน ในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน โดยครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญรองจากผู้ปกครอง 3) ตัวของเยาวชนเอง ในการพัฒนาศักยภาพ ตั้งใจเรียนและหมั่นหาความรู้ให้ตนเอง มีความขยัน เอาใจใส่ ตั้งใจเรียน รู้จักหน้าที่ของตนเองมีความรับผิดชอบต่องานตัวเอง ต่อครอบครัวปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยหลักคุณธรรม/

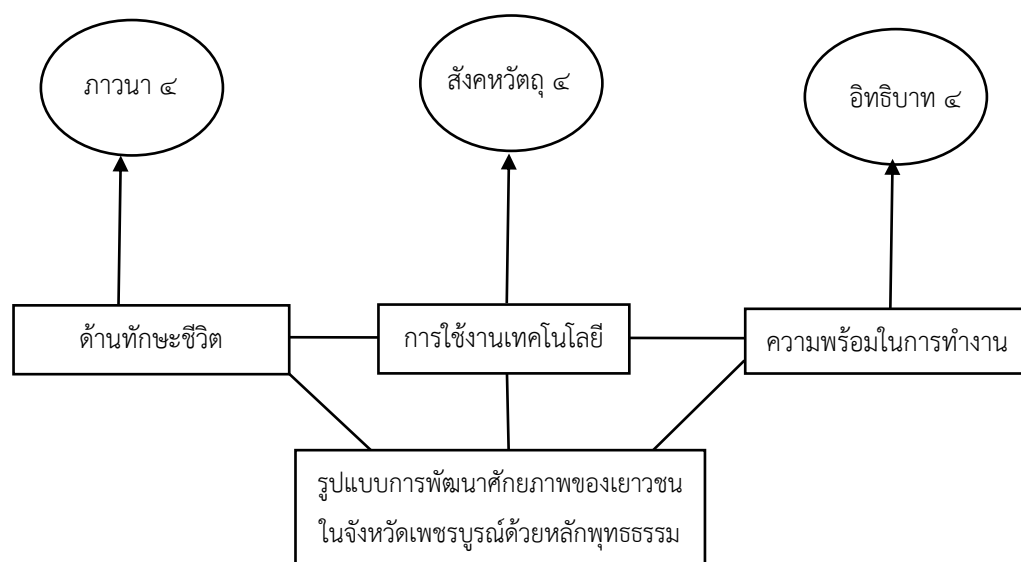
จริยธรรม หากมีปัญหาสามารถแก้ไขได้มีการพัฒนาโดยนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หรือ
ปรีชาครูหรือผู้ปกครองเพื่อขอคำแนะนำในการแก้ปัญหาและคบมิตรที่ดี

3. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม

ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนโดยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรม
ได้แก่ อธิปไตย 4 สังคหวัตถุ 4 โยนิโสมนสิการ และสัปปริสรธรรม 7 โดยการพัฒนาใน 3 ด้านได้แก่ 1) การ
พัฒนาทักษะชีวิตที่เยาวชนต้องมีเพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต มีดังนี้

1. ทักษะการปรับตัวเข้ากับสังคม สภาพแวดล้อม สถานการณ์ 2. การรู้จักวางแผนอนาคตทั้งด้าน
การศึกษาและอาชีพ 3. การมีทัศนคติเชิงบวกต่อค่ายก๋อ, คำวิจารณ์ และความล้มเหลว 4. การตระหนักรู้ใน
ตนเองถึงศักยภาพ สนับสนุนการมีส่วนร่วมและการแสดงออกของเยาวชนในการแก้ปัญหา

2. องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 4.2 นั้น การสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนใน
จังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม มีสาระสำคัญ สรุปได้ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม ในการวิจัยเรื่องนี้
ผู้วิจัยบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม ประกอบด้วยอธิปไตย 4 สังคหวัตถุ 4 และ ภavana 4 เพื่อใช้เป็นกรอบใน
การดำเนินงานเพื่อการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนใน 3 ด้าน ดังนี้

1.ด้านการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะชีวิตเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงในอนาคต มีสาระสำคัญอยู่ 3
ประเด็น คือ การปรับตัว การวางแผน การมีทัศนคติเชิงบวก และตระหนักรู้ในตนเอง การพัฒนาทักษะชีวิตที่
เยาวชนต้องมีเพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ซึ่งตรงกับหลักอธิปไตย 4 คือ หนทางแห่ง
ความสำเร็จ ประกอบด้วย **ฉันทะ** (ความพอใจ) คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และ

ปรารถนาจะทำให้ ได้ผลดียิ่งๆขึ้นไป **วิริยะ** (ความเพียร) คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง **จิตตะ** (ความคิด) คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอา จิตฝึกฝน ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป **วิมังสา** (ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง) คือ หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้น วิธีแก้ไขปรับปรุง

2. ด้านการพัฒนาความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีของเยาวชน มีสาระสำคัญอยู่ 3 ประเด็น คือ ความทันสมัย ทักษะ และความรู้ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการใช้งานเทคโนโลยีของเยาวชนนั้นนั้น ควรใช้หลัก สังคหวัตถุ 4 ของครูหรือผู้ทำหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาเยาวชน โดย มุ่งเน้นในหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) **ทาน** คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของครูอาจารย์ต่อ เยาวชนที่เป็นศิษย์ การให้ความสำคัญกับการพัฒนางานวิชาการเพื่อพัฒนาการสอนของตนเอง 2) **ปิยวาจา** คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานของครูอาจารย์ต่อเยาวชนที่เป็นศิษย์ ในทางจิตวิทยาที่ดีครูรู้จัก ช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนมีความพึงพอใจในการเรียน อยากเรียนด้วยความพอใจไม่ใช่เป็นการบังคับ ผู้สอนต้องมีความละมุนละม่อม ซึ่งเรียกว่า “การเสริมกำลังใจ 3) **อิตถจริยา** คือ การสงเคราะห์ต่อ ศิษย์หรือการประพฤตินสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อศิษย์การบำเพ็ญประโยชน์ คือ 1) การทำตนให้เป็นคนมี ประโยชน์ เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ 2) การทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ 4) **สมานัตตา** คือ การเป็นผู้มีความ สม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอด้านเสมอปลาย ด้วยเหตุที่เด็กแต่ละคนมีปัญหาที่แตกต่างกัน การเปิดรับ ในห้องเรียนของแต่ละคนจึงไม่เท่ากัน ทำให้เกิดพฤติกรรมที่แตกต่างกันจึงทำให้เกิดความไม่เท่ากันไม่ทันกันในห้องเรียน การที่ครูรับฟัง ด้วยความเข้าใจ เข้าใจ ไม่ไปตัดสินเขาเป็นการดูแลเรื่องจิตใจที่เขาขาดไป

3. ด้านการพัฒนาความพร้อมในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีสาระสำคัญอยู่ 4 ประเด็น คือ การปรับตัว คุณลักษณะ ทักษะ และการติดตามข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาความพร้อมในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้น โดยพื้นฐานการทำงานเริ่มส่งเสริมให้เยาวชนมีความรักงานที่จะทำก่อน ศึกษาขั้นตอนข้อมูล มีการวางแผน มีความรู้ และองค์ความรู้ในงานที่ทำ จากหลักการข้างต้นควรมีการบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ ภาวนา 4 ในการพัฒนาความพร้อมในการทำงาน ได้แก่ 1) กายภาวนา การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ มีการจัดทำโครงการส่งเสริมทักษะทางการกีฬาและการออกกำลังกาย มีสุขภาพอนามัยที่ แข็งแรง สอนให้ตระหนักต่อสุขภาพอนามัย ให้เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน 2) สีสภาวนา การ ปลูกฝังให้เด็กมีวินัยในตนเอง ซึ่งนอกจากจะส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต ได้รับการ ยอมรับ นับถือ ชื่นชมจากบุคคลอื่น ๆ ที่รู้จักแล้ว ยังส่งผลให้ชุมชน สังคม ประเทศชาติ มี 3. จิตภาวนา การ ฝึกอบรมจิตใจ การเสริมสร้างสมาธิให้กับเด็ก เพื่อเป็นการกระตุ้นพัฒนาการในเรื่องการตัดสินใจ และช่วยให้ เด็กรู้จักหน้าที่ของตนเอง ได้แก่ (1) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน (2) จัดกิจกรรมฟัง-เล่นดนตรี (3) จัด กิจกรรมเรียนรู้ศิลปะ (4) กิจกรรมธรรมชาติสร้างสมาธิ โดยการปลูกต้นไม้ รดน้ำ ใส่ปุ๋ย จวบจนกระทั่งรอ จนถึงวันที่ต้นไม้ผลิดอกออกผล เป็นการฝึกสมาธิในการเฝ้าสังเกต และการติดตามการเจริญเติบโตของต้นไม้ใน แต่ละวัน (5) กิจกรรมฝึกสมาธิเวลาว่าง เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์ หรือการท่องบทสวดมนต์ก่อนนอน 4) ปัญญาภาวนา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ

ส่งเสริมพหุปัญญาของเยาวชน ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในนโยบายพัฒนาเยาวชนที่สร้างแรงจูงใจหรือเสริมสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิตให้กับเยาวชน เช่น โครงการพัฒนาบุคลิกภาพ โครงการพัฒนาทักษะการสร้างมนุษยสัมพันธ์

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีนโยบายเร่งด่วนในการช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชน เช่น ปัญหายาเสพติดและปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ พร้อมกับการพัฒนาเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์โดยการระบุไว้ในแผนการพัฒนาเด็กและเยาวชนของท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 สถานศึกษาควรเพิ่มด้านการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเยาวชน เพื่อเป็นการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตท่ามกลางกระแสสังคมต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

2.2 สถานศึกษาควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาทักษะอาชีพให้แก่เยาวชน โดยสามารถทำการสำรวจความต้องการจากเยาวชน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้อีกครั้งแต่นับศึกษาเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างของเยาวชนในสถานศึกษา เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์

บรรณานุกรม

- Thianthip Diawkee. สำนวณพฤติกรรมวัยรุ่นไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.thaihealth.or.th/Content/47099-สำนวนพฤติกรรมวัยรุ่นไทย.html>. [10 ธันวาคม 2562].
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. **รายงานคดี ประจำปี พ.ศ.2557**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. 2558.
- จิตติมา พักเพียง. “รูปแบบการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.2558.
- ดาบตำรวจไทยมณี ไชยฤทธิ์. “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนตามหลักพุทธธรรมเพื่อสนับสนุนการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน” .**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.2558.
- พรพรรณ ธรรมธาดา. "กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการตามแนวคิดการเสริมสร้างคุณภาพนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน".**วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา**. คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2559.
- พระมหาบุญรอด มหาวีโร. "การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากร ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 3".**วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.2558.
- มนทกานต์ รอดคล้าย. "อิทธิพลของความรักความเข้าใจในครอบครัวต่อคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนไทย". **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์**. วิทยาลัยประชากรศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2561.
- มูลนิธิธรรมาทร. สถานการณ์เยาวชนไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.compassionth.com/สถานการณ์เยาวชนไทย/>. [10 ธันวาคม 2562].
- วีรชัย ศรีหาพล. “การเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้แนวพุทธธรรม”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.2556.
- สุดาภรณ์ อรุณดี. "ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนมนุษย์สู่ระดับโลกในศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษา การพัฒนาสมรรถนะทุนมนุษย์ตามหลักพุทธญาณวิทยาและรูปแบบการจัดการทักษะความรู้รูปแบบ KSM Model". **วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.2551.

สุนีย์ ชัยสุขสังข์. "กลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนในโรงเรียน
เอกชนทางเลือก". วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา.คณะครุศาสตร์ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2557.